

ZVEZA
POTROŠNIKOV
SLOVENIJE

ZPS

test

GOGA GORDANA SREDOJEVIČ - ZVEZA POTROŠNIKOV SLOVENIJE

ZELENO ZAVAJANJE V TEKSTILNI INDUSTRIJI

& kako pametno ravnati z oblekami v omari

KJE SE VSE ZAČNE?

Ljudje delajo v razmerah, ki jih najlažje in najbolj točno opišemo, če rečemo, da gre za suženjsko delo.

DEJSTVA

- Večina naših oblačil je narejena v državah t.i. tretjega sveta
- Delavci prejemejo tudi manj kot pol evra na uro
- Korporacije lahko zahtevajo tako rekoč vse - velika večina delavcev pa živi v revščini
- Od delavcev brez social zaščite do otroškega dela v nasadih bombaža
- Manj kot 2 % ljudi, ki izdelujejo naša oblačila prejema dostojno plačilo - kar 98 % delavcev v modni industriji se namenoma drži v sistemski revščini
- Od tega kar 75 % žensk, starih od 18 - 24 let

**JE RES CENA IZDELAVE TISTA, KI KORPORACIJE
“SILI”, DA PRESELIJO SVOJO PROIZVODNJO?**

RAZREZ CENE MAJICE, NAREJENE V BANGLADEŠKI TOVARNI

- Le 1 % cene namenjen za plačilo stroškov dela
- 50 % za stroške veleprodaje
- NUJNO JE DOSEČI PRAVIČNO RAZPOREDITEV DENARJA, NE POVIŠANJA CENE
- IN ZAGOTOVITI IZBOLJŠANJE DELOVNIH RAZMER
- GLAVNI KRIVCI: POTROŠNIKI & KORPORACIJE

KAKO KUPUJEMO & KAKO BI MORALI KUPOVATI?

- Velikokrat izberemo najcenejšo možnost
- Mogoče bi z dražjim izdelkom podprli prakse, ki zagotavljajo boljše pogoje dela ter ponujajo bolj kakovostna oblačila

TEKSTIL IN NJEGOV OKOLJSKI ODTIS

Ste bili prepričani, da so naravni materiali vedno dobri za okolje?

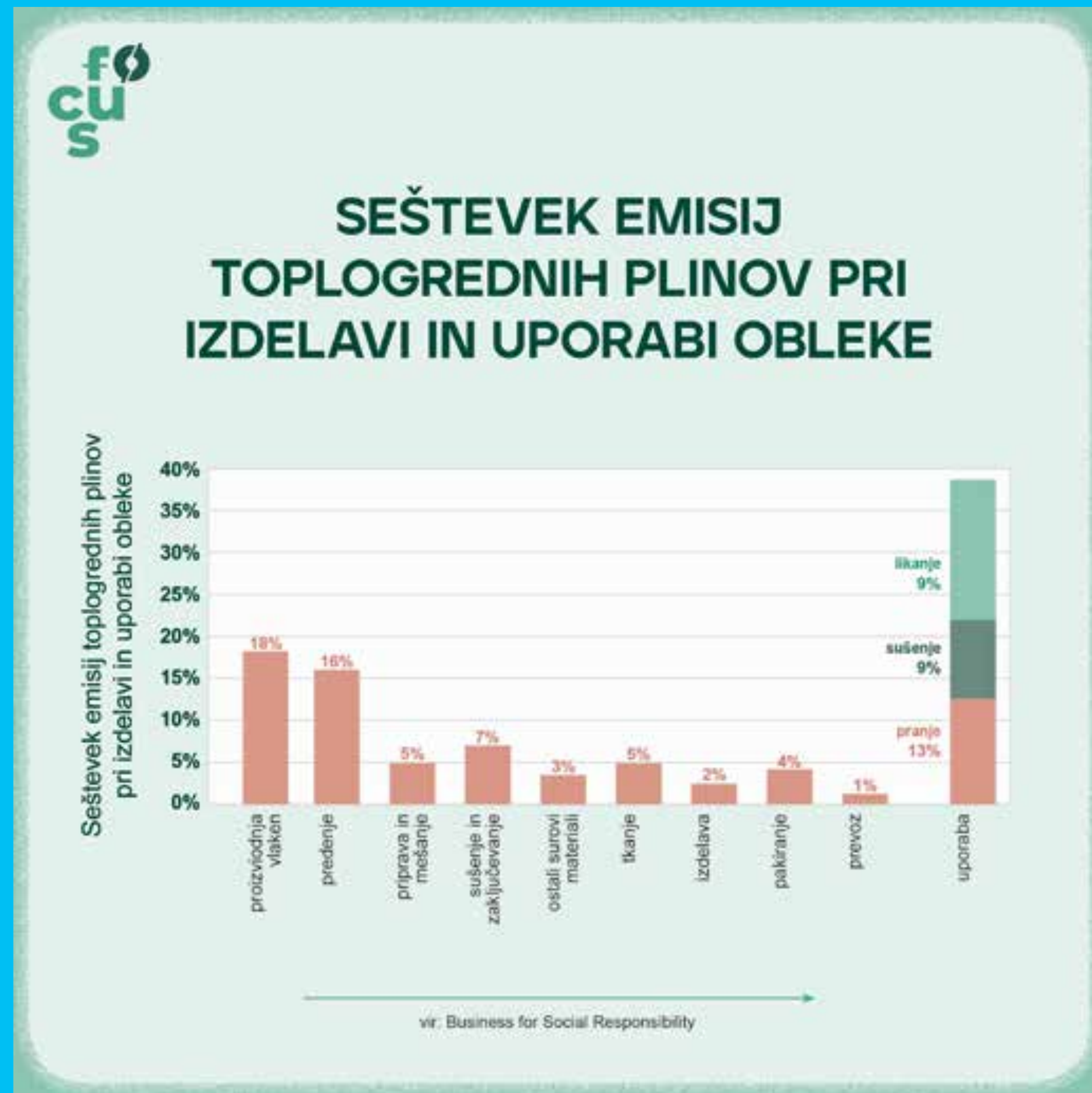
KAJ LJUDJE MISLIJO, DA JE TRAJNOSTNA MODA?

- Kaj trajnostna moda dejansko je?

SEŠTEVEK EMISIJ IN TOPLOGREDNIH PLINOV PRI IZDELAVI OBLEKE

VPLIV TEKSTILNIH IZDELKOV NA OKOLJE

MODNA INDUSTRIJA - HITRO IN POCENI

- ✦ Je največji globalni porabnik vode.
- ✦ Odgovorna je za približno 10 % globalnih emisij toplogrednih plinov - več kot mednarodni leti in morske trgovske poti skupaj.
- ✦ Problematična je zaradi tempa proizvodnja - nošnja - odpadek.
- ✦ Več kot polovica hitre mode se zavrže v letu dni.
- ✦ Slovenija je nad evropskim povprečjem po količini zavrženega tekstila.

ZANIMIVOSTI - OKOLJSKI ODTIS RAZLIČNIH TEKSTILNIH VLAKEN

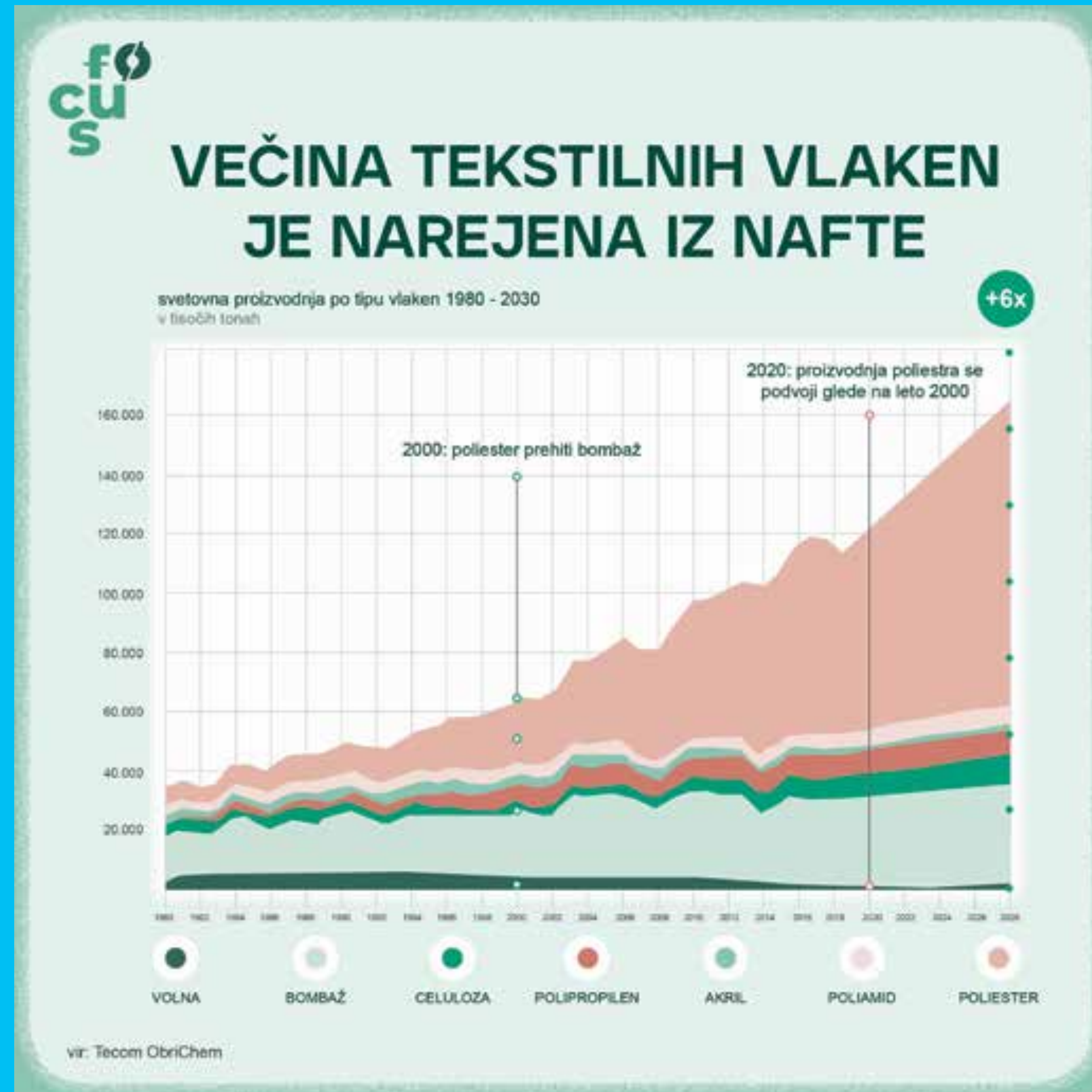
Naravna vlakna

- **BOMBAŽ** je danes simbol opustošenja, ki ga za seboj pusti intenzivno kmetijstvo. Konvencionalni način: pesticidi. Kako eko je eko bombaž?
- **LAN** in **KONOPLJA** 100 % odlična za okolje, če sta pridelana na ekološki način.
- **BAMBUS** je v osnovi trajnostna rastlina, a le do točke ...
- **VOLNA** ima težavo le zaradi protiparazitskih sredstev, potem pa je njen okoljski odtis odvisen od obdelave.
- **KAŠMIRSKA VOLNA** je prijazna do kože, a ne do narave in živali.
- **MOHER** prav tako ni prijazen do zemlje.
- **SVILA** - če ne pride do prevelike uporabe kemikalij je trajnostno vlakno.

Umetna vlakna

- **VISKOZA** - kemijsko čistejša od bombaža in biološko razgradljiva, a ima lahko uničujoče posledice za delavce, skupnost in okolje.
- **LIOCEL** - z bolj prijaznim topilom kot viskoza.
- **POLIAMID** - ob vsakem pranju oddaja mikroplastična vlakna, ki ostajajo v vodi in oceanih. Ni biološko razgradljiv.
- **AKRIL** - pri njegovi proizvodnji se sproščajo ogljikov monoksid, formaldehid, ...
- **ELASTAN** s strupenimi kemikalijami.
- **POLIESTER** se kot plastika na oljni osnovi biološko ne razgradi kot naravna vlakna.
- **MIKROVLAKNA** lahko poškodujejo majhne vodne organizme, ki jih zaužijejo. Lahko vsebujejo strupene kemikalije.

TEKSTILNA VLAKNA & NAFTA

SKORAJ TRETJINE OBLAČIL V OMARI NIKOLI NE OBLEČEMO!

**PO PODATKIH RAZISKAVE OBLEKA NAREDI ČLOVEKA SMO LETA 2019
ZAVRGLI 25.079 TON OBLAČIL OZ. 12,3 KG NA PREBIVALCA.
EVROPSKO POVPREČJE JE 11 KG NA PREBIVALCA.**

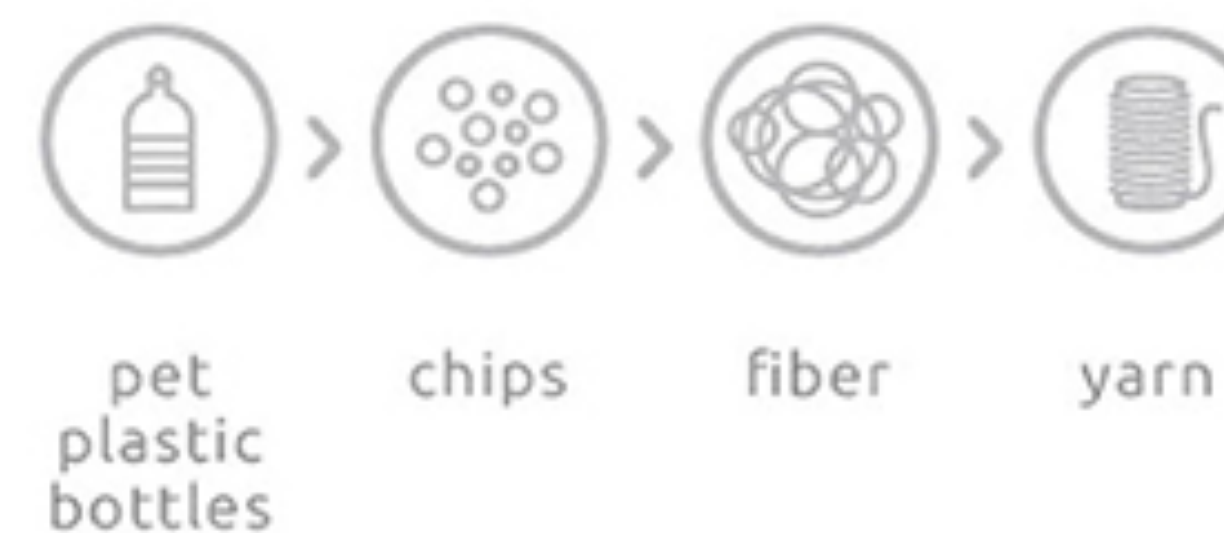
ZELENO ZAVAJANJE PRI MODI - GREENWASHING

- Gre za pristope zavajanja javnosti, da so poslovanje organizacije ali njeni proizvodi in storitve prijazni do okolja in/ali družbeno odgovorni.
- Zeleno zavajanje v modni industriji vključuje neupravičene in zavajajoče trditve blagovnih znamk, da so njihovi izdelki okolju oziroma družbi prijaznejši, kot so v resnici.
- To se kaže kot odkrito zavajanje - laganje, prefinjeno oglaševanje in kot trditve brez dokazov o resničnih vplivih.

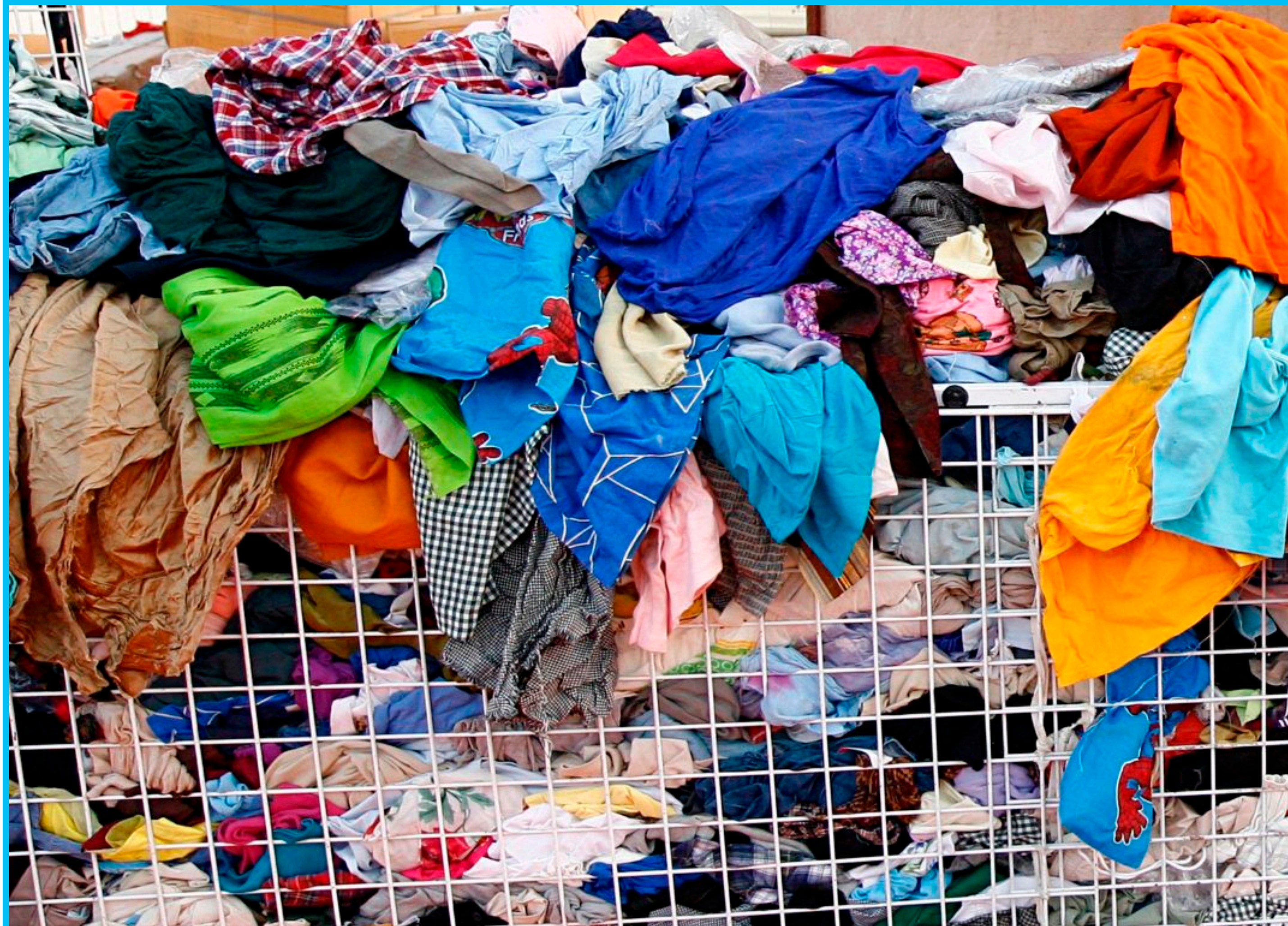
UPORABA RECIKLIRANEGA POLIESTRA

PET Plastic bottle recycling to recycle

RECIKLIRANJE STARIH OBLAČIL

Koliko oblačil iz omare
nikoli ne oblečemo?

NIMAM KAJ OBLEČI

TRAJNOSTNI MODNI TREND:
PRAKTIČEN ZA VSAK DAN IN ZA POTOVANJA

Kapsularna garderoba

BESEDILO GOGA SREDOJEVIČ & EKOLOGI BREZ MEJA

Se vam večkrat zgodi, da stojite pred polno garderobno omaro in ne veste, kaj bi oblekli? Občudujete znanko/znanca, ki ima preprost slog, je vedno urejen/a, ne nakupuje veliko novih modnih kosov, ampak odlično kombinira obstoječe? Zelo verjetno je pripadnik/ca bolj trajnostnega odnosa do oblačenja. Tako imenovanega kapsularnega oblačenja.

V medijih ste verjetno že zasledili nove (za trajnostno ozaveščene ljubitelje mode pa že stare) modne izzive: 100 dni ene obleke, brez nakupa nove obleke eno leto, oblačila z dolgo življenjsko dobo, izmenjava oblačil, garderobne knjižnice ... Knjižnice in izmenjave sicer še vedno nakazujejo, da to, kar imamo v omari, ni dovolj, a čas je, da začnemo razmišljati, kako oblačila, ki jih imamo v omari, ohraniti čim dlje, kako jih nositi in kombinirati, da se bomo dobro počutili, predvsem pa okolja ne bomo onesnaževali z zavrženimi oblačili.

KAKOVOST PRED KOLIČINO

Težko je, ko smo prepričani, da je naš slog oblačenja tudi naša vizitka. Sodobna kultura družbenih omrežij je podoba, ki jo »prodajamo« drugimi skozi način oblačenja, previsoko in nerealno ovrednotila. Oblačila so bila nekoč draga, zato so jih ljudje dolgo nosili, velikokrat so jih tudi predelali. Kapsularna garderoba pa ponuja rešitev tako v primeru, da se odločite za drago in kakovostno oblačilo, kot tudi v primeru, da se odločite za oblačilo iz druge roke, ki vam je všeč. Vedeti pa morate, da moderna oblačila povečini niso dovolj kakovostna, da bi jih nosili vsak dan. Ne gre za trajno in dolgoročno naložbo – če jih pogosto nosimo, se kaj kmalu obrabijo.

OBLAČILA SO IMELA ŽIVLJENJE, DOLGO NEKAJ DESETLETIJ

Profesorica Beverly Lemire z univerze v Alberti je za BBC Culture povedala, da so bila oblačila v 17. in 18. stoletju med najdražjimi stvarmi, ki so jih družine posedovale. Vrednost blaga je bila namreč tolikšna, da je v Londonu v 18.

stoletju četrtna tatvin, ki so jih obravnavali na sodišču, vključevala tekstil in oblačila.

Takrat je bilo samo po sebi umevno, da se oblačila razstavljajo, menjajo in popravljajo. Vsi šivi so bili ročno zašiti, vsa oblačila popravljena, popestrili pa so jih s trakovi in gumbi.

Preprosto povedano, gre za omejeno količino osnovnih kosov oblačil, ki jih brez težav kombiniramo med seboj in po potrebi dopolnjujemo z enim ali dvema modnima dodatkom.

PRAVILO 5

Tiffanie Darke, urednica modnih revij, je med pandemijo covid-19 ustvarila »pravilo petih«, v katerem je predlagala, da bi Britanci kupili samo pet novih kosov oblačil na leto, da bi stvari ohranili trajnostne. Kakor je dejala, ves čas razmišlja o tem, katerih pet stvari bo kupila letos. In se pri tem zabava, ker to zahteva načrtovanje.

TREND POČASNEJŠIH MODNIH CIKLOV

Ljudje namesto o luksuznih modnih znamkah zdaj govorijo o »modi brez trendov«, o brezčasnih, dobro izdelanih kosih, ki bodo trajali. Upajmo, da bodo sledila kakovostna oblačila, kot smo jih imeli v predindustrijskih časih. To bi pomenilo manj boljše izdelanih kosov v naših

omarah in počasnejše modne cikle. Na glavnih ulicah mest bi manj nepremičnin zasedale trgovine z oblačili in manj bi bilo nakupovalcev, ki bi brskali po svežnjih enakih, poceni najlonskih majic. Več pa bi bilo znanja o tekstilu, več šivanja, popravljanja in več ustvarjalnosti. In razprave na spletnih forumih bi se vrtele okrog nakupa novega traku za vaš stari klobuk.

NE GRE ZA NOVO MODNO MUHO

Ekologi brez meja so na svoji spletni strani pisali o ideji kapsularne garderobe. Ta, kakor pravijo, ni nova modna muha, ki bi jo izumili ekološko usmerjeni zadržnjenci in pridigarji. Besedna zveza se je prvič pojavila že v 40-ih letih prejšnjega stoletja (pred 80 leti!), pomenila pa je manjšo kolekcijo oblačil, ki se lahko medsebojno dobro kombinirajo in so barvno usklajena.

CENA KAPSULARNE GARDEROBE

Naredite preprost izračun. Seštejte vrednost vseh majčk, srajčk in različnih kosov jeansa, plaščev, jaken in bund, ki ste jih kupili, ker so se vam tisti trenutek zdeli nebeško lepi ali pa so bili tako poceni, da se jim niste mogli upreti. Številke vas bodo presenetile. Zanesljivo

Imeti svojo kapsulo ne pomeni, da se moramo odreči svojemu slogu ali najljubšim barvnim odtenkom. Še vedno je to čisto naša garderoba, le oblačil je manj in jih med seboj zlahka kombiniramo. Osnovni kosi naj bodo **večno moderni in iz kakovostnih materialov**, da bodo ob pravilni negi tudi dolgo trajali.

lahko za isto vrednost dobite nekaj odličnih novih kosov, v katerih se boste počutili bolje, saj so takšna oblačila tudi bolj krojena in narejena iz boljših materialov.

KOLIKO OBLAČIL IN DODATKOV NAJ VSEBUJE KAPSULARNA GARDEROBA?

Ni enega pravila. **Določite si minimum in pri tem vztrajajte.** Nekateri pravijo, da je dovolj 12 kosov, drugi 50. Predlagamo, da na začetku ne pretiravate z omejitvami, ker se boste težje znašli, zdelo se vam bo neobvladljivo in po

nekaj poskusih boste najverjetneje obupali. Sčasoma boste pridobili izkušnje in utrdili nove navade. Če se vam bo izšlo, lahko po lastni izbiri zmanjšate število kosov.

OSNOVNA NAČELA IZBORA

- Ponovimo: veliki kosi (jakna, hlače, krilo, obleka), ki se lahko kombinirajo med seboj, in manjši kosi (majice, bluze in topi), dodatki (čevlji, torbice, pasovi)
- Ujemanje barv
- Ujemanje materialov
- Upoštevanje sezone

O tem, koliko oblačil v naši omari v resnici nosimo, smo že pisali. Tudi o tem, kako modna industrija pustoši naš planet. zps.si

Kaj pa če kavbojke najamem, če obleko nesem nazaj v trgovino, da jo popravijo, če jim vrnem jakno, da iz nje naredijo novo ...?

PRIMERI DOBRIH PRAKS

Z OBLAČILI IZRAŽAMO TUDI SVOJO IDENTITETO

Načine, kako pridemo do oblačil lahko prilagodimo, da zmanjšamo svoj negativni vpliv na okolje in ljudi.

KAKO?

- Kupujmo manj in le, ko to zares potrebujemo!
- Recimo NE hitri modi
- Upoštevajmo načela minimalizma
- Kupujmo iz druge roke

- **POLEG TEGA**
- Se Odjava od promocijskih sporočil blagovnih znamk
- Prodajalce svojih oblačil sprašuj #whomademyclothes, #whatsinmyclothes
- Za vsako oblačilo naredite LJUBEZENSKI TEST

LJUBEZENSKI TEST ZA MOJE OBLAČILO

- Vem, kje je bilo narejeno.
- Vem, iz katerega materiala je narejeno.
- Poznam navodila za njegovo nego.
- Če se strga, ga želim popraviti.
- Spomnim se kdaj / kje je bilo kupljeno.
- Imam načrt za konec njegove življenjske dobe.

HIERARHIJA POTROŠNJE

Uporabi, kar že imaš: posebno pozornost zaslužijo oblačila, ki jih že dolgo nismo oblekli.

Izposodi si in zamenjaj: najboljša možnost, ko oblačilo potrebuješ le za eno priložnost.

Kupi rabljeno: najcenejša in okolju najbolj prijazna izbira je ravno izmenjava oz. nakup oblačila iz druge roke.

Popravi in predelaj v novi izdelek: ko je oblačilo res popolnoma neuporabno, ga uporabi kot krpo za čiščenje.

Kupi certificirano: tako izbereš oblačila, ki ne škodujejo okolju in ljudem.

Kupi: kakovostnejša oblačila z znanim poreklom, saj tudi zdržijo mnogo dlje.

KAM Z OBLAČILI, KI JIH NE ŽELIMO VEČ?

- Drugo življenje oblačila
- Prodaja na spletu
- Komisijske prodajalne
- Izmenjava
- Donacija
- Predelava rabljenega tekstila
- Centri ponovne uporabe
- Zavetišča za živali
- Zabojniki za tekstil

NOVE POSLOVNE PRAKSE

- Najem oblačil
- Podjetja, ki predelujejo svoja stara oblačila
- Podjetja, ki popravljajo svoja oblačila

**OBLEKA NAREDI ČLOVEKA TAKRAT, KO SE POSAMEZNIK ODLOČI, DA
BO NJEGOVO NOVO OBLAČILO NAREJENO BREZ IZKORIŠČANJA
LJUDI IN OKOLJA.**